

Phare RO 2005/017-553.01.04.07
„Transparența actului de justiție“

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect finanțat prin Phare

GLOSAR DE TERMENI JURIDICI

A

ABANDON

decizia de a renunța la un bun sau la un drept, luată în anumite condiții prevăzute de lege; fapta de a părăsi pe cineva, lăsându-l fără sprijin sau ajutor

ABATERE

încălcarea dispozițiilor cu caracter administrativ sau disciplinar, prevăzută de legi (sau alte norme) și care atrage după sine sancțiuni disciplinare sau contravenționale

ABROGARE

anularea unei legi sau a unei dispoziții legale și care are ca rezultat scoaterea din vigoare, în tot sau în parte, a unui act normativ printr-un alt act normativ de aceeași valoare juridică sau de o valoare juridică superioară

ABȚINERE

situația în care judecătorul, procurorul, grefierul sau expertul care se află într-unul din cazurile de recuzare prevăzute de lege declară aceasta și este înlocuit dacă se constată că nu poate să participe în proces (de ex. este rudă cu una dintre părțile din proces)

ABUZ DE DREPT

exercitarea unui drept împotriva scopului lui economic și social, a legii sau regulilor de conduită socială

ACCEPTARE

manifestarea voinței de a dobândi un drept, de a primi oferta de încheiere a unui contract, sau de a primi o succesiune

ACCEPTAREA SUCCESIUNII

actul de voință prin care un moștenitor cu vocație universală sau cu titlu universal primește moștenirea la care este îndreptățit.

ACCESIUNE

încorporarea materială a unui bun considerat mai puțin important în altul mai important, cu efectul dobândirii dreptului de proprietate asupra primului bun de către proprietarul celui de-al doilea (ex. cumpărătorul unui set de mobilier dobândește și oglinda încorporată în el).

ACCIDENT DE MUNCĂ

vătămarea sănătății sau moartea unui angajat, provocate prin acțiunea, de regulă neprevăzută, a unei cauze exterioare victimei în cazul procesului de muncă sau în legătură cu el.

ACHIESARE

manifestarea consimțământului pârâtului de a recunoaște pretențiile reclamantului

ACONT

suma de bani plătită ca garanție în contul prețului, de una dintre părțile contractante celeilalte părți, înainte ca aceasta să fi trecut la executarea obligației sale.

ACORD

reprezintă consimțământul la ceva, înțelegerea dintre două sau mai multe părți pentru încheierea unui act juridic

ACT

document elaborat de o autoritate, prin care se atestă un fapt, o obligație, identitatea cuiva

ACT AUTENTIC

mijlocul de probă din categoria înscrisurilor, care s-a încheiat cu solemnitățile cerute de lege, de către un funcționar public, care are dreptul de a funcționa în locul unde s-a încheiat actul.

ACT DE STARE CIVILĂ

înscrisul autentic prin care se dovedește nașterea, căsătoria sau decesul unei persoane.

ACT SUB SEMNĂTURĂ PRIVATĂ

mijloc de probă din categoria înscrisurilor, încheiat între părți, fără prezența unui funcționar public, ce cuprinde pe lângă conținut și semnătura părților, elemente necesare pentru valabilitatea lui.

ACTE PREMERGĂTOARE

actele procedurale, efectuate în scopul de a completa informațiile pe care le au organele de urmărire penală cu privire la săvârșirea unei infracțiuni

ACTIONAR

proprietarul acțiunilor la o societate pe acțiuni sau la o societate în comandită pe acțiuni.

ACTIUNE CIVILĂ

mijlocul legal cel mai important de protejare prin constrângere judiciară a drepturilor civile încălcate sau a intereselor ocrotite de lege; posibilitatea reclamantului de a obține recunoașterea sau realizarea dreptului său contestat, încălcat, nerespectat, prin constrângerea judiciară a pârâtului.

ACȚIUNE CIVILĂ ÎN PROCESUL PENAL

mijlocul legal prin care persoana care a suferit o pagubă ca urmare a infracțiunii săvârșite, solicită despăgubiri în vederea reparării pagubei.

ACȚIUNE ÎN CONSTATAREA NULITĂȚII ABSOLUTE A UNUI ACT JURIDIC

mijloc procedural de valorificare a dreptului de a cere în justiție desființarea retroactivă a unui act juridic lovit de nulitate absolută (poate fi intentată de oricare din părți, de către procuror și de către orice persoană interesată, oricând, fiind imprescriptibilă)

ACȚIUNE ÎN JUSTIȚIE

mijlocul legal (sub forma unei cereri) prin care se aduce înaintea instanței conflictul de drepturi născut din încălcarea unei norme, și prin care se solicită constatarea sau realizarea unui drept, fiind condiția necesară ca o instanță să judece.

ACȚIUNE ÎN REGRES

acțiune civilă prin care, cineva care a plătit o sumă de bani din culpa altuia, se întoarce împotriva acestuia din urmă pentru recuperarea sumei plătite.

ACȚIUNE ÎN RESCIZIUNE

acțiunea civilă prin care partea îndreptățită cere instanței anularea unui act juridic pentru leziune.

ACȚIUNE ÎN REVENDICARE

acțiunea prin care proprietarul care a pierdut posesia asupra unui bun individual determinat, cere instanței să i se stabilească dreptul de proprietate asupra bunului și să redobândească posesia lui de la cel care îl stăpânește fără drept

ACȚIUNE PENALĂ

mijlocul prevăzut de lege prin care se realizează, în justiție, tragerea la răspunderea penală a persoanelor care au săvârșit infracțiuni și pedepsirea acestora, pusă în mișcare prin actul de inculpare prevăzut de lege (ordonanța procurorului sau rechizitoriul de trimitere în judecată, dacă acțiunea penală nu a fost pusă în mișcare în cursul urmăririi) și care constituie mijlocul de sesizare a instanței, în vederea judecării.

ACȚIUNEA ÎN ANULARE

mijlocul procedural de valorificare a dreptului de a cere în justiție desființarea retroactivă a unui act juridic lovit de nulitate relativă.

ACȚIUNEA ÎN CONSTATARE

acțiunea civilă prin care se cere instanței să constate fie existența unui drept, fie inexistența unui drept pretins al părâtului.

ACȚIUNEA ÎN REZILIERE

mijlocul procedural de valorificare, în caz de neînțelegere între părți, a dreptului de a obține desființarea unui contract cu executare imediată (de ex. vânzare-cumpărare) pentru neexecutarea culpabilă a obligațiilor celeilalte părți.

ACȚIUNEA ÎN REZOLUȚIE

mijlocul procedural prin care una din părțile unui contract cu executare succesivă (de ex. contract de închiriere) cere desființarea lui pentru neexecutarea culpabilă a obligațiilor celeilalte părți

ACȚIUNEA ÎN SIMULAȚIE

mijlocul procedural prin care, oricare dintre părțile actului juridic, sau un terț interesat, cere instanței înlăturarea actului juridic aparent, simulat, descoperindu-se existența și cuprinsul actului juridic secret încheiat de aceleași părți.

ACȚIUNEA OBLICĂ

acțiunea civilă prin care creditorul chirografar exercită în numele debitorului său drepturile și acțiunile patrimoniale neexercitate de către acesta- mijloc preventiv de apărare împotriva pericolului insolvabilității debitorului prin care se urmărește conservarea patrimoniului acestuia.

ACȚIUNEA PAULIANĂ

acțiunea prin care creditorul poate cere anularea actelor juridice făcute în fraudă drepturilor sale de către debitor

ACȚIUNEA POSESORIE

acțiunea reală imobiliară prin care se urmărește apărarea posesiei imobilului, putând fi intentată de posesor chiar dacă nu este și proprietarul imobilului respectiv.

ACTUL DE SESIZARE

actul prin care este sesizat organul de urmărire penală sau se dispune trimiterea în judecată a inculpatului. Actul de sesizare al instanței îl constituie rechizitoriul sau plângerea prealabilă a persoanei vătămate, în cazurile prevăzute de lege.

ACTUL JURIDIC CIVIL

manifestare de voință cu intenția de a produce efecte

juridice, adică de a crea, modifica ori stinge un raport juridic civil

AD PROBATIONEM

locuțiune latină, utilizată în legătură cu condițiile de formă ale actelor juridice pentru a exprima ideea că această condiție este cerută de lege numai pentru dovada existenței actului respectiv și nu pentru validitatea acestuia.

ADJUDECAREA

atribuirea unui bun scos la licitație publică persoanei care oferă prețul cel mai mare.

AFINI

persoanele între care există o legătură îndepărtată, și nu de sânge (ex.: cumnații între ei)

ALIBI

dovada sau mijlocul de apărare prin care o persoană dovedește că nu ar fi putut săvârși infracțiunea (de ex. dovedește că se afla în alt loc)

AMENDA

sanctiunea administrativă, contravențională, fiscală sau civilă care constă în obligația autorilor unor fapte ilicite, de a plăti o sumă de bani care se face venit la bugetul de stat.

AMENDA JUDICIARĂ

reprezintă sancțiunea ce se aplică de către organul de urmărire penală prin ordonanță și de instanța de judecată, prin încheiere, persoanei care, în cursul procesului a săvârșit o abatere judiciară dintre cele prevăzute de legea procesuală.

AMENDA PENALĂ

este pedeapsa principală, alternativă cu pedeapsa închisorii, ce constă în suma de bani pe care este obligat să o plătească cel condamnat pentru săvârșirea unei infracțiuni.

AMNISTIA

act de clementă a puterii legislative (Parlamentul României) prin care se înlătură răspunderea penală pentru fapta săvârșită, cauză care înlătură răspunderea penală alături de prescripția răspunderii penale, lipsa plângerii prealabile și împăcarea părților. Ea se acorda prin lege și, dacă intervine înainte de condamnare, înlătură răspunderea penală, iar dacă intervine după condamnare înlătură și executarea pedepsei, precum și

celelalte consecințe ale condamnării. Amnistia nu are efecte asupra măsurilor de siguranță, educative și asupra drepturilor persoanei vătămate (nu înlătură acțiunea civilă).

ANULARE

sanctiune civilă ce constă în desființarea retroactivă, prin hotărâre judecătorească, a unui act juridic lovit de nulitate relativă

APĂRĂTOR

persoana care are calificarea profesională, cunoștințe de specialitate și dreptul să acorde asistența juridică sau să reprezinte părțile într-un proces.

APATRID

persoana care nu are cetățenia nici unui stat

APEL

calea de atac ordinară cu care pot fi atacate toate sentințele, cu excepțiile prevăzute de lege, fiind al doilea grad de jurisdicție asupra fondului cauzei.

ARESTAREA

măsura procesuală luată de judecător în condițiile expres prevăzute de Codul de procedură penală, constând în privarea de libertate a unei persoane pentru a asigura desfășurarea procesului penal în vederea realizării scopului acestuia.

AUDIERE

act procedural ce constă în ascultarea părților, a martorului, a expertului, pe parcursul procesului în modul și în condițiile prevăzute de lege.

AUTOR

persoana care a creat o opera literară, artistică, științifică sau orice altă operă de creație intelectuală și care se bucură de toate prerogativele care alcătuiesc conținutul dreptului de autor asupra operei pe care a creat-o.

AUTORITATE DE LUCRU JUDECAT

principiu juridic potrivit căruia hotărârile judecătorești definitive capătă autoritate (putere) de lucru judecat, nemaiputând fi atacate decât prin căile de atac extraordinare. Hotărârile judecătorești definitive devin executorii și împiedică o nouă urmărire pentru aceeași faptă, chiar dacă acestea i s-ar da o nouă încadrare juridică.

B**BILET LA ORDIN**

titlul de credit în baza căruia o persoană, numită emitent, își asumă obligația de a plăti altei persoane, numită beneficiar, o sumă de bani la împlinirea unui termen (de scadență) sau la ordinul beneficiarului

BREVET DE INVENȚIE

reprezintă acel înscris oficial prin care se face descrierea unei invenții și instituirea protecției juridice asupra acesteia, și care oferă titularului dreptul de folosire exclusivă a invenției respective

BUNA CREDINȚĂ

obligația de comportament conform cu regulile de conviețuire, care revine părților la încheierea și executarea unei convenții

BUNELE MORAVURI

constituie ansamblul normelor de conduită cu caracter moral, la care legea civilă face uneori trimitere pentru a fi luate în considerare de către instanță, ca un criteriu de apreciere a caracterului imperativ al unor texte de lege, a caracterului ilicit al unei cauze sau condițiile contractuale.

BUNURI

obiecte cu o valoare economică, în privința cărora se pot constitui drepturi și obligații patrimoniale

BUNURILE COMUNE

bunurile dobândite în timpul căsătoriei de oricare dintre soți care, de la data dobândirii lor, sunt bunuri ale ambilor soți. La desfacerea căsătoriei bunurile comune fac obiectul partajului.

BUNURILE IMOBILE

Bunuri care au o așezare fixă, stabilă, care nu pot fi mutate dintr-un loc în altul fără să-și piardă destinația inițială sau identitatea (ex.: terenuri, clădiri).

BUNURILE INDIVIZIBILE

bunuri ce nu pot fi împărțite în mai multe fragmente, părți, fără a li se schimba destinația.

BUNURILE MOBILE

bunuri care nu au o așezare fixă, stabile (care poate fi mișcat dintr-un loc în altul prin forța proprie sau cu concursul unei energii străine, fără să-și piardă valoarea economică)

BUNURILE NECOMSUMPTIBILE

bunuri care pot face obiectul unor acte de folosință repetate, fără a-și pierde identitatea sau fără a trebui să treacă în alt patrimoniu.

BUNURILE SUCCESORALE

bunuri care compun masa succesorală

BUNURILE VIITOARE

bunuri care urmează a fi produse sau dobândite în viitor

C**CADASTRU**

sistem unitar și obligatoriu de evidență tehnică, economică și juridică prin care se realizează identificarea, înregistrarea, reprezentarea pe hărți și planuri cadastrale a tuturor terenurilor, precum și a celorlalte bunuri imobile de pe întreg teritoriul țării, indiferent de destinația lor de proprietate.

CAPACITATE DE FOLOSINȚĂ A PERSOANEI FIZICE

calitatea omului de a fi subiect de drept, aptitudinea sa de a fi titular de drepturi și obligații

CAPACITATEA DE FOLOSINȚĂ A PERSOANEI JURIDICE

aptitudinea generală și abstractă a persoanei juridice de a avea drepturile și obligațiile în concordanță cu scopul avut în vedere la înființarea ei.

CARTE FUNCİARĂ

unitatea de bază în sistemul de publicitate imobiliară, în cadrul căruia evidența se ține pe imobile și nu pe proprietari, se întocmește în mod distinct pentru fiecare imobil și cuprinde mențiuni despre toate actele translativă sau constitutive de drepturi în privința imobilului respectiv

CAUȚIUNE

suma de bani pe care trebuie să o depună inculpatul ca garanție că va respecta obligațiile ce-i revin în timpul liberării provizorii.

CLAUZA CONTRACTUALĂ

stipulație inclusă de părți, în virtutea principiului libertății convențiilor, în conținutul contractului lor.

COMISIE ROGATORIE

procedura utilizată pentru administrarea unor probe sau efectuarea unor acte procedurale de către o altă instanță

decât cea care instrumentează cauza, de obicei egală în grad, care se află mai aproape de respectiva probă decât instanța investită cu judecarea cauzei

COMPETENȚA

capacitatea dată de lege unei instanțe de a soluționa anumite litigii sau de a rezolva anumite cereri.

COMPETENȚA MATERIALĂ

este de două feluri: competența materială funcțională, care se stabilește după felul atribuțiilor jurisdicționale ce revin fiecărei categorii de instanțe și competența materială procesuală, care se stabilește în raport de obiectul, valoarea sau natura litigiului dedus judecării

COMPETENȚA TERITORIALĂ

capacitatea unei instanțe de a soluționa anumite litigii sau de a rezolva anumite cereri, din punct de vedere al teritoriului arondat acesteia prin lege, și care se determină funcție de domiciliul sau sediul părților din cauza dedusă judecării

COMPLET DE JUDECATĂ

numărul de judecători prevăzut de lege care participă la judecarea unor categorii de cauze într-un anumit stadiu (trei judecători formează completul de recurs, doi judecători formează completul de apel, un judecător de obicei, formează completul de prima instanță)

COMPLICE

persoana care, cu intenție, înlesnește sau ajută în orice mod la săvârșirea unei fapte prevăzute de legea penală.

CONCESIUNE

convenție prin care o persoană fizică sau juridică obține dreptul de a exploata anumite servicii publice sau bunuri ale statului sau ale unităților administrative teritoriale; drept de exploatare a unui bun, a unei întreprinderi, etc. acordat de o autoritate unor persoane particulare

CONCURS IDEAL DE INFRAȚIUNI

se realizează când o acțiune sau inacțiune, săvârșită de aceeași persoană, datorită împrejurărilor în care a avut loc, și urmărilor pe care le-a produs, întrunește elementele mai multor infracțiuni.

CONFLICT DE COMPETENȚĂ

Situație apărută atunci când două sau mai multe organe judiciare se consideră competente în a soluționa o cauză (conflict pozitiv) sau atunci când două sau mai multe organe judiciare se consideră necompetente să o

soluționeze (conflict negativ)

CONFRUNTARE

procedeu folosit de organele de urmărire penală în cazul în care se constată că există contraziceri între declarațiile persoanelor ascultate în cauză

CONTRACT DE COMISION

contract prin care o persoană, numită comisionar, se obligă față de altă persoană, numită comitent, să încheie anumite acte juridice în nume propriu, dar în contul acesteia din urmă, primind pentru serviciul respectiv o remunerație numită comision

CONTRACT DE COMODAT

contract prin care o persoană, numită comodant, dă, spre folosință temporară, unei alte persoane, numită comodatatar, un lucru, cu obligația pentru acesta din urmă de a-l restitui în natură, așa cum l-a primit.

CONTRACT DE DONAȚIE

contract prin care una din părți, numită donator, își micșorează patrimoniul său cu un drept, mărinind corespunzător patrimoniul celeilalte părți, numită donatar, cu același drept, fără a urmări să primească ceva în schimb

CONTRACT DE ÎNTREȚINERE

contract prin care una din părți, numită întreținut, înstrăinează un bun sau plătește o sumă de bani celeilalte părți, numită întreținător, care se obligă, în schimb, să-i asigure întreținerea (adică toate cele necesare traiului), pe durata întregii sale vieți, și, la deces, să o înmormânteze după datină.

CONTRACT DE LOCAȚIUNE

contractul prin care o persoană, numită locator, se obligă să asigure altei persoane, numită locatar, folosința integrală sau parțială a unui lucru sau prestarea unui serviciu pe o durată de timp determinată, în schimbul unui preț corespunzător

CONTRACT DE MANDAT

contract prin care o persoană, numită mandatar, se obligă să facă ceva pe seama altei persoane, numită mandant, de la care a primit o împuternicire în acest scop

CONTRACT DE SCHIMB

contract prin care părțile, numite copermutanți, dau fiecare celuilalt un lucru pentru altul.

CONTRACT DE VÂNZARE-CUMPĂRARE

contract prin care una din părți, numită vânzător, strămută proprietatea unui bun al său asupra celeilalte părți, numită cumpărător, care se obligă a plăti, în schimb, vânzătorului, o sumă de bani convenită ca preț al bunului vândut

CONTRAVENTIENT

Persoană fizică sau juridică vinovată de săvârșirea unei contravenții

CONTRAVENȚIE

Faptă de un pericol social mai redus decât infracțiunea, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legile speciale civile

CREANȚĂ

dreptul creditorului de a pretinde de la debitorul său să dea, să facă sau să nu facă ceva

CREDITOR

Persoană fizică sau juridică titulară a unui drept de creanță (care a dat bani cu împrumut sau care are de primit o datorie de orice natură).

CULPĂ

Formă a vinovăției, mai puțin gravă decât intenția, și care presupune că făptuitorul nu a prevăzut rezultatul faptei sale deși trebuia, sau putea să îl prevadă

D**DEBIT**

datorie pe care o are o persoană (debitor) la o altă persoană (creditor)

DEBITOR

persoană fizică sau juridică care datorează creditorului mărfuri, sume de bani sau alte bunuri

DENUNȚ

încunoștințarea făcută în fața organelor prevăzute de lege de către o persoană fizică sau juridică despre săvârșirea unei infracțiuni

DISJUNGEREA

operațiunea prin care o parte a unei cauze se desparte de restul ei, pentru a fi judecată separat, fie ca sancțiune procedurală a depunerii ei peste termen, fie ca o necesitate rezultată din mersul dezbaterilor

DREPT DE CREANȚĂ

facultatea creditorului dintr-un raport juridic obligațional de a pretinde debitorului îndeplinirea obligației corelative de a da, de a face sau a nu face ceva

DREPT DE IPOTECĂ

drept care poartă asupra unui bun imobil al debitorului sau al altei persoane, care conferă creditorului ipotecar dreptul de a urmări imobilul respectiv în stăpânirea oricui s-ar afla și de a fi plătit cu prioritate față de ceilalți creditori din prețul aceluși bun

DREPT DE PREEMPTIUNE

drept de care se bucură cineva printr-un contract sau printr-o lege, de a fi preferat dintre mai mulți cumpărători

DREPT DE PROPRIETATE

drept fundamental al omului ce permite acestuia să posedă, să folosească și să dispună de un lucru

DREPTUL LA ACȚIUNEA CIVILĂ

posibilitatea acordată de lege unei persoane de a se adresa organului jurisdicțional, în vederea apărării dreptului său încălcat.

E**EVICȚIUNE**

pierderea de către cumpărător, în tot sau în parte, a dreptului de proprietate asupra lucrului cumpărat, sau tulburarea cumpărătorului în exercitarea prerogativelor de proprietar cu privire la acel lucru, pierdere sau tulburare survenite ca urmare a valorificării de către vânzător sau de către un terț a unui drept care exclude, în tot sau în parte, dreptul cumpărătorului referitor la bunul respectiv

EXPULZARE

măsura de siguranță ce constă în scoaterea în afara teritoriului țării a cetățeanului străin ori a persoanei fără cetățenie care nu domiciliază în România, dacă a săvârșit o infracțiune și se apreciază că rămânerea acestuia pe teritoriul țării prezintă pericol social.

F**FĂPTUITOR**

persoana față de care nu s-a început urmărirea penală, fiind doar o persoană cu privire la care există doar

bănuiala comiterii unei infracțiuni, atâta timp cât nu s-a efectuat nici un act de procedură, în etapa actelor premergătoare

G

GAJ

contract accesoriu în temeiul căruia debitorul sau o terță persoană remite creditorului sau unui terț, un bun mobil, corporal sau incorporeal, în vederea garantării executării unei obligații

I

IEȘIRE DIN INDIVIZIUNE

încetare a proprietății comune asupra unui bun sau unei universalități de bunuri, astfel încât, în locul unei cote-părți abstracte, fiecareia dintre persoane i se atribuie în exclusivitate o porțiune determinată, concretă.

IMPRESCRIPTIBIL

calitate a unui drept sau a unei acțiuni de a se putea exercita sau invoca oricând, indiferent de perioada de timp care a trecut de la nașterea dreptului

INCUHPAT

calitate pe care o primește cel care a săvârșit infracțiunea prin punerea în mișcare a acțiunii penale, devenind parte în proces, cu absolut toate consecințele legate de această calitate (drepturi și obligații procesuale)

INCOMPATIBILITATE

împrejurare în care se afla judecătorul, procurorul, grefierul sau expertul și care îl împiedică, fiindu-i interzis prin lege să participe la judecarea cauzei (de ex. judecătorul care a pronunțat o hotărâre într-o cauză nu poate lua parte la judecata aceleiași cauze în apel sau în recurs și nici în caz de rejudecare după casare)

INFRAȚIUNE

fapta care prezintă pericol social, săvârșită cu vinovăție și prevăzută de legea penală

INFRAȚIUNE FLAGRANTĂ

infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii sau imediat după săvârșire

INFRAȚIUNE CONTINUĂ

infracțiunea care se prelungește în timp în mod natural după momentul consumării ei

INOPOZABILITATE

sanctiune ce intervine în cazul nesocotirii unor cerințe de publicitate față de terți, prevăzute de lege pentru anumite acte juridice

INSTIGATOR

persoana care cu intenție, determină pe o altă persoană să săvârșească o faptă prevăzută de legea penală

INTENȚIE

Formă a vinovăției care presupune că făptuitorul a prevăzut rezultatul faptei sale și a acceptat producerea lui

IPOTECA

garanție reală ce are ca obiect bunuri imobile, ce rămân în patrimoniul debitorului, și care urmărește bunurile în mâna oricui s-ar afla

IRESPONSABILITATE

starea de incapacitate psiho-fizică a unei persoane care nu poate să-și dea seama de semnificația socială a acțiunilor sau inacțiunilor sale ori nu poate fi stăpână pe ele.

Î**ÎMBOGĂȚIREA FĂRĂ JUSTĂ CAUZĂ**

faptul juridic prin care patrimoniul unei persoane este mărit pe seama patrimoniului altei persoane, fără ca pentru aceasta să existe vreun temei juridic

ÎNVINUIT

persoana față de care s-a început urmărirea penală, dar mai înainte de punerea în mișcare a acțiunii penale, față de care pot fi administrate probe și pot fi luate măsuri procesuale. Un învinuit poate fi reținut de organul de cercetare penală pe o durată de cel mult 24 de ore.

J**JONCȚIUNE A POSESIILOR**

unirea posesiei uzucapantului, adică a posesorului actual, cu intervalul de timp cât posesia a fost exercitată de către autorul său, pentru a dobândi dreptul de proprietate prin uzucapiune.

JUDECATA ÎN APEL

reprezintă a doua etapă a fazei procesuale a judecării după judecarea în primă instanță și înaintea judecării în recurs, în care instanța de apel, superioară în grad, verifică legalitatea și temeinicia sentinței pronunțate în primă instanță pe baza materialelor din dosarul cauzei și a oricăror probe noi ce i se aduc.

JUDECATA ÎN FOND

sau judecata în primă instanță este prima etapă procesuală și cunoaște trei faze: faza scrisă pregătitoare (cererea de chemare în judecată, întâmpinarea și cererea reconvențională, fixarea primului termen etc.), faza judecării propriu-zise și pronunțarea sentinței.

K**KNOW-HOW**

cunoștințe specifice, deținute asupra unui produs sau procedeu de fabricație, adesea obținute prin lucrări de cercetare și de dezvoltare importante și costisitoare

L**LEGITIMĂ APĂRARE**

cauză de nepedepsire ce presupune săvârșirea infracțiunii pentru a înlătura un atac material, direct, imediat și injust, îndreptat împotriva făptuitorului, a altuia sau împotriva unui interes public și care pune în pericol grav persoana sau drepturile celui atacat ori interesul public

M**MANDATUL**

contractul în temeiul căruia o persoană numită mandant, împuternicește pe o altă persoană, numită mandatar, să încheie în numele ei și pentru ea anumite acte juridice.

MANDAT EUROPEAN DE ARESTARE

decizie juridică emisă de un stat membru pentru arestarea și predarea de către un alt stat membru a unei persoane dată în urmărire penală sau pentru executarea unei sancțiuni privative de libertate; un instrument destinat cooperării între autoritățile judiciare din statele membre, prin eliminarea extrădării și se bazează pe principiul recunoașterii reciproce a deciziilor în materie penală

MARTOR

persoana care are cunoștință despre vreo faptă sau despre vreo împrejurare de natură să servească la aflarea adevărului în cadrul procesului

MARTORI ASISTENȚI

persoane chemate în cazul unei activități procesuale pentru ca ele să ateste concordanța consemnărilor trecute în procesul verbal cu cele efectuate de organele judiciare.

N**NERETROACTIVITATEA LEGII PENALE**

principiu potrivit căruia legea penală nu se aplică faptelor care, la data când au fost săvârșite nu erau prevăzute ca infracțiuni

NOVAȚIE

convenție prin care părțile unui raport juridic obligațional sting o obligație existentă, înlocuind-o cu o nouă obligație

NULITATE

sanctiune care constă în lipsirea actului juridic civil de efectele sale firești, întrucât acesta a fost încheiat cu nerespectarea dispozițiilor legale imperative sau cu încălcarea condițiilor de validitate ale actului respectiv

P**PARTAJ**

mod specific de realizare a ieșirii din indiviziune, pe baza convenției părților sau pe cale judecătorească.

PARTE CIVILĂ

partea vătămată care exercită acțiunea civilă pentru repararea pagubei în cadrul procesului penal

PARTE VĂTĂMATĂ

persoană fizică (sau juridică) care a suferit o pagubă materială sau morală în urma săvârșirii de către altcineva a unei infracțiuni

PEDEAPSA

măsura de constrângere luată împotriva celui vinovat de săvârșirea unei infracțiuni și mijoc de reeducare a condamnatului.

PEDEPSE COMPLEMENTARE

măsuri de constrângere menite să completeze presiunea instituită prin pedeapsa principală

PERCHEZIȚIA

procedeu de investigație folosit atunci când persoana căreia i s-a cerut să predea vreun obiect sau vreun înscris, care are legătura cu rezolvarea cauzei, tăgăduiește existența sau deținerea acestora și care constă în căutarea acelor dovezi

PERSOANA RESPONSABILĂ CIVILMENTE

persoana chemată în procesul penal să răspundă potrivit legii civile pentru pagubele provocate prin fapta învinuitului sau inculpatului

PERSONALITATEA LEGII PENALE

principiu conform căruia legea penală se aplică infracțiunilor săvârșite în afara teritoriului țării, dacă făptuitorul este cetățean român sau dacă, neavând nicio cetățenie, are domiciliul în țară

PLÂNGERE

cerere, act prin care se face sesizarea unui organ de jurisdicție în vederea exercitării controlului asupra unui act al administrației de stat ori a refuzului unui organ de a-și îndeplini atribuțiile legale.

PLÂNGERE CONTRAVENȚIONALĂ

cerere prin care contravenientul contestă în fața instanței legalitatea și/ sau temeinicia procesului verbal de contravenție încheiat de organul constator

PLÂNGERE PENALĂ

cerere prin care partea vătămată sesizează un organ de jurisdicție cu privire la săvârșirea unei infracțiuni

POPRIRE

modalitate a executării silite constând în indisponibilizarea sumelor de bani, titlurilor de valoare sau a altor bunuri mobile, incorporale, urmăribile, datorate debitorului de către un terț sau pe care acesta i le va datora în viitor în temeiul unor raporturi juridice existente

PROBĂ

orice element de fapt care servește la cunoașterea împrejurărilor necesare pentru justa soluționare a cauzei

R**RECIDIVĂ**

constă în săvârșirea din nou a unei infracțiuni de către o persoană care anterior a mai fost condamnată definitiv pentru o altă infracțiune

RECURS

cale ordinară de atac în care instanța de recurs, superioară în grad, verifică legalitatea sentinței pronunțate în prima instanță sau a deciziei pronunțate în apel pe baza probelor din dosarul cauzei și a înscrisurilor noi ce i se aduc.

RECUZARE

situația în care partea solicită înlocuirea judecătorului sau procurorului, grefierului, expertului pe care îl consideră incompatibil să participe în proces, cunoscând că se află într- unul din cazurile prevăzute de lege (de ex. este rudă cu una dintre părțile din proces) în care imparțialitatea sa ar putea fi pusă la îndoială

REPREZENTANT

persoană împuternicită să participe la îndeplinirea activităților procesuale în numele și în interesul unei părți din proces

REZILIERE

desființarea cu efect retroactiv a contractului cu executare succesivă, la cererea unei părți ca urmare a neexecutării culpabile a prestației asumată de către cealaltă parte

REZOLUȚIUNE

desființarea cu efect retroactiv a contractului cu executare imediată, la cererea unei părți ca urmare a neexecutării culpabile a prestației asumată de către cealaltă parte

S**STARE DE NECESITATE**

cauza de nepedepsire ce presupune săvârșirea infracțiunii pentru a salva de la un pericol iminent și care nu putea fi înlăturat altfel, viața, integritatea corporală sau sănătatea făptuitorului, a altuia sau un bun important al sau ori al altuia sau un interes public

STRĂMUTARE

instituția prin care o anumită cauză este luată din competența unei instanțe și este dată spre soluționare unei alte instanțe de același grad, din motive expres prevăzute de lege (bănuială legitimă sau siguranță publică)

T**TERMEN**

un interval de timp în care organele judiciare sau persoanele interesate pot să-și exercite drepturile sau obligațiile procesuale

TERMEN ÎN CUNOȘTINȚĂ

data fixată de organul de jurisdicție competent pentru soluționarea unei cauze, comunicată direct uneia sau unora dintre părți, în condițiile prevăzute de lege, care face ca partea sau părțile respective să aibă obligația de a se prezenta la judecată fără a mai fi citate la termenele următoare

TESTAMENT

act juridic unilateral prin care testatorul dispune, pentru cazul încetării sale din viață, de întreaga sa avere sau numai de o parte din aceasta în favoarea altuia

TRANZACȚIE

contract prin care părțile termină un proces început ori preîntâmpină un proces ce poate să se nască, făcându-și concesiile reciproce

V**VACANȚA JUDECĂTOREASCĂ**

perioada în care se efectuează concediile de odihnă convenite personalului instanțelor, și nu se desfășoară ședințe de judecată, cu excepția cauzelor în materie penală cu arestați, a cererilor pentru obligațiile de întreținere de orice fel, asigurarea dovezilor, cererile de ordonanță președințială, precum și în alte cauze considerate urgente, conform legii

VALIDAREA POPRII

confirmare, prin hotărâre judecătorească, a valabilității unei poprii.

VALIDITATE

calitate a unui act juridic de a întruni toate condițiile și de a produce toate efectele prevăzute de lege.

VERIFICARE DE SCRIPTE

procedură legală aplicată de instanță în cazurile în care partea căreia i se opune un înscris sub semnătură privată tăgăduiește scrisul sau semnătura și care se poate face prin: a. examinarea comparativă de către instanță a scrisului sau semnăturii executate în fața sa de către cel în cauză, cu scrisul sau semnătura contestate; b. confruntarea de către instanță a înscrisului cu alte înscrisuri necontestate, denumite piese de comparație; c. expertiza. Rezultatul verificării rămâne la aprecierea instanței și se cuprinde într-o încheiere sau în însăși hotărârea prin care se soluționează cauza. Dacă se constată că înscrisul nu emană de la persoana căreia i se

atribuie, va fi înlăturat, iar în caz contrar, va fi reținut ca o probă în cauză. Dacă se susține că înscrisul ori semnătura sunt false, se recurge la procedura înscrierii în fals.

VICII ASCUNSE

defectele sau deficiențele calitative ale bunului vândut, închiriat, sau ale lucrărilor executate, care, existând în momentul predării bunului nu au fost cunoscute de către dobânditor și nici nu puteau fi descoperite de el prin mijloacele obișnuite de verificare sau recepție și care fac ca bunul să nu poată fi întrebuințat conform destinației sale ori îi micșorează posibilitățile de întrebuințare în așa măsura încât se poate presupune că dobânditorul n-ar fi contractat sau n-ar fi consimțit să plătească prețul contractual stabilit dacă l-ar fi cunoscut.

VICII DE CONSIMȚĂMÂNT

împrejurări de fapt care afectează libertatea exprimării voinței juridice sau caracterul ei conștient la încheierea unui act juridic și care dau dreptul persoanei în cauză să ceară anularea acestuia (de ex. eroarea, dolul, violența și, în condițiile legii, leziunea)

VINOVĂȚIA

una din trăsăturile esențiale ale infracțiunii, constă în atitudinea conștiinței subiectului infracțiunii față de fapta și față de rezultatul faptei sale și există când fapta ce prezintă pericol social este săvârșită cu intenție sau din culpă.

Z

ZI NELUCRĂTOARE

zi din cursul săptămânii de lucru în care personalul încadrat nu are obligația de a presta muncă: zilele de repaus săptămânal, zilele de sărbătoare legală și alte zile în care, potrivit legii, nu se lucrează.

Proiect PHARE „Transparența actului de justiție“

Finanțat de Uniunea Europeană

Editor și beneficiar al proiectului: Consiliul Superior al Magistraturii
Iulie 2008

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar poziția oficială a
Uniunii Europene și a Guvernului României.

Pentru eventuale sesizări, contactați: cfcu.phare@mfinante.ro

Aceste informații sunt destinate publicului și nu constituie consultanță
juridică. La nevoie consultați un avocat.